

Kur'an'ın lafzındaki camiyete örnek olarak Yasin Sûresinin 38. âyeti verilmiş; açıklar mısınız?

“Güneş kendi yörüngesinde akıp gider.” (Yasin, 36/38)

âyetindeki "**Lâm**" harfi, hem kendi manasını, hem "**fi**" manasını, hem "**ilâ**" manasını ifade eder. İşte **لَمُسْتَقَرٍّ**in "**Lâm**"ı, avam o "**Lâm**"ı "**ilâ**" manasında görüp fehmeder ki; *“Size nisbeten ışık verici, ısındırıcı hareket halinde bir lâmba olan Güneş, elbette bir gün seyri bitecek, karar kılacağı mahalle yetişecek, size faydası dokunmayacak bir suret alacaktır.”*, anlar. O da, Hâlık-ı Zülcelal'in Güneş'e bağladığı büyük nimetleri düşünerek "**Sübhanallah, Elhamdülillah**" der.

Âyetteki "**Lâm**" Jharfi, "**için**" anlamı verir. Ancak **في** "**fi**" harfi veya **إلى** "**ilâ**" harfi manasını da ifade edebilir. "**Fi**" harfi "**de-da**" eki olarak, "**ilâ**" harfi ise "**e-a**" eki olarak manaya hizmet ederler. "**ilâ**" harfine göre mana *“Güneş kendi karar kılacağı mahalle doğru akıp gider.”* şeklinde olur.

Âlim birine dahi o "**Lâm**"ı "**ilâ**" manasında gösterir. Fakat Güneş'i yalnız bir lâmba değil, belki bahar ve yaz tezgâhında dokunan Rabbanî mensucatın bir mekiği, gece gündüz sahifelerinde yazılan Samedani mektubların mürekkebi, nur bir hokkası suretinde tasavvur ederek Güneş'in şeklen görülen hareketinin alâmet olduğu ve işaret ettiği âlemin intizamâtını düşündürerek Sâni'-i Hakîm'in san'atına "**Mâşâallah**" ve hikmetine "**Bârekâllah**" diyerek secdeye kapanır.

Astronomiyle meşgul bir feylesofa "**lâm**"ı "**fi**" manasında şöyle ifham eder ki: Güneş, kendi merkezinde ve yörüngesi üzerinde zenberekvari bir cereyan ile gezegenlerini Allahın emri ile tanzim edip tahrik eder. Şöyle büyük bir saati yaratıp tanzim eden Sâni'-i Zülcelal'ine karşı kemal-i hayret ve istihsan ile "**Büyüklük Allah'ındır, kudret Allah'ındır.**" der, felsefeyi atar, Kur'anın hikmetine girer.

"Lâm", "fi" manasında değerlendirilince âyetin manası şöyle olur: “Güneş kendi yörüngesinde akıp gider.”

Güneşin bu hareketinin *“zenberekvari bir cereyan”* olmasını şöyle anlayabiliriz: Saatin zenbereği kurulunca, bütün kısımlarının harekete geçmesi gibi, güneşin hareketiyle de ona bağlı olarak gezegenler hareket ederler.

Dikkatli bir bilgeye şu "**lâm**"ı, hem illet manasında, hem zarfiyet, yani "**fi**" manasında tutturup şöyle ifham eder ki:

"Sâni'-i Hakîm, işlerine zahiri sebepleri perde ettiğinden, genel çekim namında İlahî bir kanunu ile sapan taşları gibi gezegenleri Güneş'le bağlamış ve o çekim ile

muhtelif fakat muntazam hareketle o gezegenleri hikmet dairesinde döndürüyor ve o çekimi meydana getirmek için Güneş'in kendi merkezinde hareketini zahirî bir sebep etmiş. Demek **لِمُسْتَقَرٍّ** manası: **يُسْتَقَرُّ لَهَا لِاسْتِقْرَارِ مَنْطُومَتِهَا** yani, kendi yörüngesi içinde gezegenlerinin istikrarı ve nizamı için hareket ediyor. Çünkü hareket harareti, hararet kuvveti, kuvvet çekimi görünüşte meydana getirir gibi, İlahi bir âdet ve Rabbani bir kanundur. İşte şu ehl-i ilim, böyle bir hikmeti Kur'an'ın bir harfinden fehmettiği zaman, **'Elhamdülillah Kur'an'dadır hak hikmet, felsefeyi beş paraya saymam.'**" der.

Şâirane bir fikir ve kalp sahibine şu "**lâm**"dan ve istikrardan şöyle bir mana fehmine gelir ki: **"Güneş, nurani bir ağaçtır. Gezegenler onun hareketli meyveleri... Ağaçların hilafına olarak Güneş silkinir, tâ o meyveler düşmesin. Eğer silkinmezse, düşüp dağılacaklar."**

Hem tahayyül edebilir ki: *"Güneş cezbe halinde bir ser-zâkirdir. Zikir halkasının merkezinde cezbeli bir zikreder ve ettirir."*

Bir risalede şu manaya dair şöyle demiştim:

"Evet, Güneş bir meyvedardır; silkinir tâ düşmesin seyyar olan yemişleri."

"Eğer sükûtuyla sükûnet eylese, cezbe kaçır, ağlar fezada muntazam meczublardı."